

УДК 347.642

Турба О.О.¹, Махниборода Д.О.²

¹ канд.соціолог.наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»,

² студ. СН-218 НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ТА ДІТЬМИ ПОЗБАВЛЕНИМИ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ

На сьогоднішній день в Україні в умовах економічної кризи, політичної і соціальної нестабільності, радикальної соціально-культурної трансформації постає проблема щодо необхідності розробки нових форм утримання та виховання дітей, які перебувають в особливо складних і дискомфортних умовах.

В Україні, як і в інших країнах, значна частина дітей, які потребують соціальної опіки, це діти, які залишилися без батьківського піклування з різних причин. Першою такою причиною є сирітство - це соціальне явище, зумовлене наявністю в суспільстві дітей, батьки яких померли, а також дітей, котрі залишилися без піклування батьків внаслідок позбавлення останніх батьківських прав або визнання їх у встановленому порядку недієздатними, такими що пропали безвісті . Статистика свідчить, що в нашій державі, з загальної кількості дітей, які втратили батьківську опіку, тільки кожна десята є біологічна сирота, тобто та дитина, яка втратила батьків в наслідок трагічних обставин. Інша ж частина діти живих батьків, але котрі в силу різних причин відмовились виконувати батьківські обов'язки стосовно своїх дітей. Таких дітей майже 80%[4, с. 34].

Вивчення проблем влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, довело, що сімейне виховання, безперечно, виступає пріоритетною формою в Україні. Право дитини на сім'ю закріплене в Конвенції ООН про права дитини, в Законах України "Про охорону дитинства", "Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування". Сьогодні національна політика в Україні орієнтована на розвиток і підтримку сімейних форм виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування [1].

Роль сім'ї для дитини надзвичайно важлива. Батьки дають дітям життя, відповідають за догляд і виховання, беруть на себе фінансову відповідальність, мають юридичні повноваження, у тому числі, на право прийняття важливих рішень від імені дітей. Батьки допомагають відчутти взаємне тепло і любов, передають дітям досвід поколінь, життєві цінності та духовність, виховують дітей, задовольняють щоденні потреби, надають зразки для наслідування, поступово прищеплюють соціальні й побутові навички, необхідні у самостійному житті. Усі ці потреби життєво важливі для кожної дитини, якого б віку вона не була. Діти повинні зростати в сім'ях рідних батьків, але коли це неможливо, альтернативою біологічній родині може бути інша сім'я.

В Україні існує чотири форми сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. За їх пріоритетністю перелік таких: усиновлення, опіка (піклування), прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу [2].

Особливостями сімейних форм виховання є така: дитина, яка виховується в прийомній сім'ї, ДБСТ (дитячий будинок сімейного типу) та в сім'ї опікуна (піклувальника), не втрачає статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування, за нею залишаються всі пільги, передбачені законодавством для таких категорій дітей.

Під час перебування дитини у сімейних формах виховання держава не тільки фінансує, а й контролює утримання і виховання дитини, надає допомогу у її розвитку, соціалізації, організовує соціальний супровід сім'ї та дитини.

ДБСТ, прийомні сім'ї, опікунські сім'ї (на відміну від сімей, які усиновляють дітей) знаходяться під соціальним супроводом Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді під час , якого вони отримують комплекс соціальних послуг, спрямованих на підтримку дітей і недопущення повернення дитини до інтернатного закладу. Що зменшує ризик виникнення складних життєвих обставин через недостатню батьківську компетентність у питаннях виховання дітей із порушеннями прив'язаності, досвідом перебування в інтернатному закладі та проблемами із розвитком. Прийомні батьки та батьки-вихователі зобов'язані пройти базове навчання та сформувані компетентність у питаннях догляду, виховання і розвитку прийомних дітей. У подальшому кожні два роки відбувається підвищення кваліфікації.

Питання соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, хвилює багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. В цьому напрямку працюють відомі науковці Г.М.Бевз, А.Й.Капська, С. Мещерякова, І.В.Пеша , І.М.Трубавіна, Н.М.Комарова та інші.

Задля закріплення позитивних результатів та подальшого розвитку системи виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у 2012 р. були затверджені Національна стратегія профілактики соціального сирітства на період до 2020 р. та План заходів щодо її реалізації у 2015 році Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року. Якими передбачається, що кількість дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, має зменшитися ще на 10 тис. осіб. Кількість дітей, які виховуються в інтернатних закладах, має скоротитися, а ефективність роботи органів влади та соціальних служб підвищитися: стратегія, зокрема, передбачає посилення роботи щодо раннього виявлення сімей, які мають ризик опинитися у складних життєвих обставинах, та вчасного надання їм якісних соціальних послуг [3].

Сімейні форми влаштування забезпечують соціальний захист, захист майнових та житлових прав дитини, догляд, виховання, корекцію та компенсацію розвитку, вирішення медичних проблем, подолання психологічних травм, задоволення щоденних потреб дитини, яка залишилася без піклування батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: закон України 13 січня 2005 р. № 2342-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 6. - Ст. 147.
2. Постанова Кабінету Міністрів від 26 квітня 2002 р. N 564 Про затвердження Положення про дитячий будинок сімейного типу : www.donoda.gov.ua. - Назва з екрану.
3. Постанова Кабінету Міністрів від 26 квітня 2002 р. N 565 Про затвердження Положення про прийомну сім'ю : www.donoda.gov.ua. - Назва з екрану.
4. Створення та соціальний супровід прийомних сімей і дитячих будинків сімейного типу: Навч.-метод. комплекс / За заг. ред. Г.М. Лактіонової, Ж.В. Петровича. - К.: Науковий світ, 2006. – 270 с.